

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

· KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
 Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
 Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Betegen.

Tavaszi! nem hat reám varázsod:
 Testem beteg, a lelkem fáradt.
 Bágygyaszt a fény, kábit az illat,
 A fülmile csattoghat, sirhat . . .
 Nem életzaj, nem lárma kell nekem,
 Csöndes magány, hol megpihenhetem.

Uj emberek, uj elvek, versenyek:
 Magamra *már* még én se ösmerek.
 Isten, haza, család, rég elkopott:
 Koncert csaholnak, mint komondorok,
 Ugassatok! nem lárma kell nekem,
 Csöndes magány, hol megpihenhetem.

Mig *nő s szabadság* szent *eszmény* vala:
 Ő értek zengett a költő dala . . .
 Most már zsibáru kalmárok kezén,
 Vásári ügylet a Ghetto terén.
 Nem orgia! nem hándli kell nekem,
 Csöndes magány, hol megpihenhetem.

A jellem sáppadt, éhen tántorog,
 De lakmároznak a czudar gazok.
 Az árulás még ma is pénzt szerez
 S a Megváltóké gyászos fakereszt . . .
 Pilátusok! nem lárma kell nekem,
 Csöndes magány, hol megpihenhetem.

A Nérók trónja fennáll nagy s dicsón,
— Nagyra növelte annyi vérözön
Mig fényében lakájhad sütköréz :
Sok millió nyomor s inségbe vész . . .
Nem a nyomor lármája kell nekem,
Csöndes magány, hol megpihenhetem.

Te beteges test s belém tévedt szellem,
Ne játszodjatok gúnyolódva vélem !
Ne hozzatok rám ily lázas álmokat,
Ne neveljétek a fájdalemat
Oh Istenem ! szent orvosom, Atyám !
Borítsd magányod fenségét reám.

Szabád, 1902. május 2-án.

Rédiger Géza.

Jézus és vérrokonai.

— Felolvastatott 1902. január 12-én a Dávid Ferencz Egyletben. —

A názárethi szent családról, melyről a közelmúlt ünnepeken oly sokat hallottunk, az evangyeliomok nagyon keveset irnak, a mit csak sajnálni lehet. Az u. n. újtest. apokryphok ezt a hézagot annál inkább igyekeztek pótolni s Jézus környezetéről roppant sok legendát költöttek, melyeket — miként sok más szent mondát — a róm. egyház hívei nagy áhitattal emlegetnek. P. o. Krisztus és a madarak, Krisztus és játszótársai. Jézus vérrokonairól. Márk (III. 31—35.) és János evangyél. (VII. 1—6.) még legtöbb anyagot szolgáltatnak. Ezek alapján világosan látjuk, hogy az urnak több testvére is volt és pedig számszerint 4, kiknek neveit Máté ev. 13. 55. versében sorolja föl. Atyja József csak a Jézus gyermekkora történetében fordul elő, később már nem említi az Írás. Ugy látszik korán halt el, a monda szerint akkor, mikor Jézus 19 éves volt s semmi esetre nem volt már életben, midőn a megváltó hirdetni kezdé evangyéliomát. Ennek ellenében kétségtelen, hogy Jézusnak nénejei is voltak. Mert midőn első beszédjét tartotta Názáretben, a zsidók gúnyolódva kérdezték: Avagy nem ez é amaz ácsmesternek fia és az ő nénejei is mind, nemde nálunk vannak-é? Máté 13. 55—56. És a názárethi zsidók nagyon jól ismerik Jézus családi viszonyait

A világ megváltója tehát egy szerény és sok gyermekkel megáldott iparos családból származott, hol e világ fényét, pompáját nem ösmerik. De épen ezen szükös viszonyok tani-

tották meg a gyermekeket arra, hogy csiszolódni kell s egymással békés egyetértésben élni. Hiszen nem egy szerencsétlen ember élettörténetéből tudjuk, hogy azoknak gyermekkorukban nagyon is jó dolguk volt, elkényeztetett anyás gyermekek, kik gyermekes akarattal urakodtak az egész ház fölött s azért később az élet viharaira s komoly feladataira nem voltak kelően edzve, előkészítve.

Hogy Jézus ilyen szerény körben nőtt föl, ezáltal megszentelte örök időkre a polgáris, házi, családi viszonyokat s megmutatta egyszersmind azt is, hogy ez az igazi talaj, melyben Isten harcosai s bajnok lelkei leginkább teremnek. Avagy Pál, a nagy, lánglelkű apostol nem egy czilicziai zsidó család fia volt-e, mely nem tartozott a föld hatalmasai, nagyjai közé. Vagy a dicső reformatorok, Luther és Zwingli nem voltak-e szegény földmives és bányász fiai? Luther barátja és munkatársa Melancthon Fülöp, korának legtudósabb férfia, egy fegyverkovácsnak fia, nagy vagyonnal megáldva? És a magyar unitárius egyház dicső megalapítója, majdan ékesszóló nagy s első püspöke, Dávid Ferencz bölcsője, nem iparos hajlékában ringott-e? És az a hatalmas pápa, VII. Gergely nem volt-e hasonlóképen egy kovács fia, ki gyermeke bölcséje mellett nem is álmodott annak fényes jövőjéről? Azt tapasztaljuk ma is ismét és újra, hogy az egyszerű, szerény polg. családok körében, hol ugyan nem kell épen küzdeni nyomasztó gondokkal s szegénységgel, hol azonban az önuralom s némi nélkülözés gyakorlatására bő alkalom kínálkozik, hogy ilyen házakban található föl rendszerint a legszebb családi élet s hogy ilyen házakból származnak a legkitünőbb s tetterős jellemeik.

Hogy tehát Jézusnak fi- és nőtestvérei voltak és pedig meglehetősen nagyszámmal, az minden elfogulatlan bibliaolvasó előtt világos. A kérdés itt csak az, hogy ezek csakugyan testvérei valának-e Jézusnak? Mi protestánsok föltétlen „igennel“ felelünk e kérdésre. Mióta azonban divattá lett a római egyházban a szüzanya, Máriába való hit, Jézus méltóságán alólinak tartották, hogy neki, mint más embereknek, testvérei is legyenek. Majd azt tanították, hogy ezek mostoha testvérek voltak, kik Józsefnek egy korábbi házasságából származnak, majd pedig, hogy távolabbi rokonok valának, kiket rövideden testvérek mondtak, holott tán csak unokatestvérek . . .

Óh, de miért kövessünk el erőszakot az evangyél. világos szavain? József első házasságáról az irás egyáltalában mit sem tud s a szent írók bizonyára nem hallgatták volna el azt. Mire való is ez a mesterkéltséggel érzet Jézus vérrokonságát ille-

tőleg? Hiszen az ur angyala soha sem szégyelte, hogy édes testvérei vannak, mert különben egyszer-másszor ez elnevezést vissza kellett volna utasítani; s azért mi is minden aggály nélkül elfogadjuk azt, *hogy Jézusnak voltak valódi testvérei.* Hogy ezáltal őt közönséges emberré tesszük, balgatag beszéde a rosszakaratu és rövidlátó embereknek, kik még azt sem akarják elfogadni, hogy az abszolút istenség és a közönséges emberiség között még igen sok rejlik, a mit az Isten mindenhatósága jobban tud bebizonyítani tettek által, mint az embernek tolla azt leírni tudná. Nem mondja-e róla az Irás: mindenben atyjafiaihoz kellett hasonlónak lennie. Zsid. 2 17.

Az eddig mondottaknál sokkal fontosabb nekünk egy más kérdés, t. i. az, hogy *milyen állást foglaltak el vele szemben vérokouai?*

Kétségkívül azt kellene gondolnunk s várnunk, hogy Jézus közeli vérokouai okvetlen az elsők közé tartoznak, kik benne hittek s oly nagy lelkesedéssel, melyre csak embersziv képes, csatlakoztak hozzá, hogy vallása mennyei világosságán örvendezhessenek s hű szerető szivéből nekik élet s boldogság fakadjon. *Igen,* ezt kellene gondolnunk! De ha a már idézett újtest. szövegbe vetünk egy pillantást, másról győződünk meg. Az egyikből ugyanis azt látjuk, hogy Jézust külsőleg ugyan rokonuknak tekintik s alkalmilag föl is keresik, azonban hiányzott a léleknek azon benső kapcsa, mely hozzálánczolta volna őket. A másik *igen* pedig rövid, száraz szavakkal jelenti, hogy: „Még az ő atyjafiai sem hívének ő benne!“ És miért van ez így t. hallgatóim? Egyrészt azért, mert rokonai eszökkel föl nem érték, hogy miért nem fordítja Jézus emberfölötti erejét arra, — ha csakugyan ő Izrael messiása — hogy e világ fénye, dicsősége környezné őt, hanem a szolga mezében jár az emberek között? Másrészt pedig valószínű, hogy megbotránkoztak azon, hogy a zsidók törvényei fölött oly szabadon ítélkezett papjaikat alkalomadtával képmutatónak s álprófétának mondotta. Azért hiányzott közöttük a bizalom az ő személye iránt; hiányzott a benne és isteni küldetésében való hit.

Jézus ezen sorsában nagy tragikum rejlik, ezt az illető szentírási helyekből is ki lehet érezni s ez az, a mi egész életén át vonul. Ah, keserű tapasztalatokat tett Jézus, míg e földi téreken járt-kelt, hogy jót tegyen! Megérte, hogy a *nép* csufolta. gunyolta, a helyett, hogy áldotta volna; megérte, hogy a *papok*, az Isten szolgálói, halálos gyűlöletükkel üldözték s bü-

nösnek bélyegezték őt, mint a ki az igaz vallást megveti, megérte, hogy földieit a názárethi zsinagógából és a városból kiűzték s azt mondták: nem az ács fia-e ez?... és megérte, hogy tanítványai közül az egyik megtagadta, a másik elárulta és ellenségei hatalmába adta: de hogy legközelebbi vérrokonai sem hittek benne, ők, a kik vele egy fedél alatt annyi ideig laktak és ugyanazon asztalnál oly sokáig együtt étkezének, ez a meszterre nézve fölötte nagyon keserű lehetett, mely bizonyára mélyen fájt szívének.

Szabad-e azért csodálkoznunk azon, ha sokszor nálunk most is megesik, hogy a jóért és szépért, az Isten országáért s az ő igazságaért lelkesülve, azoknál nem találunk érzéket, viszhangot, kik legközelebb állanak hozzánk? ha sokszor ez oknál fogva szakítani kell a testvérekkel, vérrokonokkal? Mert egy nagy család körében lehetnek különféle elemek, melyeknek belső értéke csekély s aztán senki két urnak nem is szolgálhat. Vagy barátkozhatik-e egy tisztességes ifju olyan társakkal, kik Isten és a lelkiismeret szavára nem hallgatnak? Vagy egy helyesen s nemesen gondolkozó gyermek egyetérthet oly szülékkel, kik egész életükkel azt bizonyítják, hogy vallás és erkölcs reájuk nézve nem létezik? Vagy élhet-e békességben hosszabb ideig egy igazán prot. szellemű testvér testvéreivel, kik nem a világosság, hanem a sötétség, a babona s lelki rabság ösvényein járnak s ezeket inkább szeretik? Nem, tisztolt hallgatóság, mert ez annyi volna, mint megtagadni Istenét s legszentebb meggyőződését és a ki e pontban az istentelen rokonoknak kedvéért engedett, az ebből mindég a legrosszabb gyümölcsöt aratta, vagy végképen hajótörést szenvedett hitében. Fáj a szívnek, ha magasabb tekintetknél fogva szét kell tépni a rokonság természetes kötelékét. Ezt érezte bizonyára Jézus is. De ő azt mondja: A ki szereti atyját v. anyját inkább, hogy sem engemet, nem méltó én hozzám! Máté 10. 37.

És lám, ha az ur nevének okáért barátokat s rokonokat veszítünk el, a jó Isten gondoskodik, hogy más testvéreket találjunk, kik jók hozzánk s 2—3-szorosan pótolják azt, mit né tán elvesztettünk. Mert látszólag hidegen mondja Jézus: Kicsoda az én anyám v. az én atyámfiai? De midőn ily szavakkal él, szeretettel tekint tanítványaira s szeme és szíve azt mondja: Ime ezek az én anyám, és az én atyámfiai, mert a ki cselekszi az Istennek akaratát, az az én atyámfia, néném és anyám! Tehát a barátok közt találta meg azt a hitet, melyet tőle megtagadtak legközelebbi rokonai és millió meg millió

most azok száma, kik érte élnek és hálnak. És nem tapasztaltuk-e már mi is azt, hogy teljesen idegen emberek közt akadunk a leghübb s áldozatra is képes testvérekre és elvtársakra? Itt is áll az ige: a lélek az, mely megelevenít, a test nem használ semmit!

Végül azonban megnyiltak Jézus hitetlen vérrokonainak szemei is, úgy, hogy benne üdvüket és boldogságukat lelték föl! Nagypénteken hitteljesen áll az ő anyja Mária, fiának keresztfája alatt s érzi, hogy a dicső fiu számára is békességet eszközölt a menny és föld között. És az első pünkösöd után Jakabbal, az ur testvérével újra találkozunk, látva miként fárad, mint Jeruzsálem apostola, az evangyéliom érdekében s látjuk, hogy hiteért életét is föláldozza. Vajjon megérjük-e még mi is azt, hogy egy tőlünk elszakadt rokon visszatér az igazsághoz, visszatér ismét keblünkre, azt mondva: „Legyen úgy, mint régen volt!” Isten a megmondhatója! Nekünk csak arra legyen gondunk, hogy mi az élet viharai közt szilárdan ragaszkodjunk az urhoz és az ő igazságához s azon boldog körhöz tartozunk, mely fölé az ur kezét áldólag emelte ama szavakkal: „Ime ez az én atyám és testvéreim.” Ez a legszebb rokonság, mert ez a halál után is él és a mennyekbe követ.

Ebben a rokonérzetben üdvözlöm én e helyről tiszt. hallgatóimat és a Dávid Ferencz Egyletet.

Grátz Mór.

Falusi temetésen.

Gazdag asszony halt meg nálunk minapába,
Tiz faluból odagyült a rokonsága.
Volt elég, hogy kikisérje, megsírassa,
Az *osztó* levelet is,
Volt, ki mindjárt megírhatta . . .

Vörös Eszter a megholttal nem volt rokon,
A harangszó mért esett hát olyan zokon,
Hogy a sirnál oda borult egy fejfára,
S úgy kesergett, mint egy szegény,
Utra maradt szegény árva?

Hogy kérdezték, egy a mástól, kiknek lelke,
Egy jó asszony, szomszédasszony azt felelte:
— »Nagybetegem fekszik otthon édes anyja,
Ma-holnap tán . . . szegény Eszter
Bizonyosan *azt* siratja . . .«

Pap Domokos.

Templomunk és isteni tiszteletünk.

I.

Nemcsak a protestáns, de a világ összes vallásai között a legegyszerűbb az unitárius vallás, úgy belső tartalmára, mint külső szertartásaira nézve.

Valamint hitelveink kizárnak minden oly tant, mely a józan észszel ellenkezik s mely nem Jézus tanításain alapul; templomaink is a lehető legegyszerűbbek építészeti és belső felszerelés tekintetében egyaránt. Főelvünk: mellőzni mindent, a mi figyelmünket szétszórja s az áhitat hátrányára más, világias gondolatokat kelt bennünk.

Vagy nincs igazam, ha azt mondom, hogy a diszes templom és czeremoniás szertartás az áhitat hátrányára van?

A ki az ellenkezőt állítja, jöjjön el velem egy róm. kath. vagy gör. kath. templomba, lásson és hallgasson végig csak egy közönséges isteni tiszteletet, vagyis jobban mondva misét.

Belépve a szentelt falak közé, szemünket megkápráztatják a gyertyavilággal összevegyült napsugár különös fényhatása által megvilágított oszlopok, festményekkel ékitett falak, drágaságokkal megrakott oltárok, a Megváltó életét és kinszenvedését feltüntető, Máriát és a különféle szenteket ábrázoló oltár és más képek. Bámulunk, báméskodunk és gondolunk mindenre, csak azt feledjük el, hogy Isten házába lépve, kis imádságunkat elmondjuk. Megszólal az orgona, az énekkar s lelkünk magasan száll a dal szárnyain; jönnek a minisztráns gyermekek, utánuk a pap drága himzett, tarka egyházi diszben. Kezdődik a mise. Ennek érthetetlen szövege, egyhangu éneklése; a minisztránsok, orgona, kántor, hívők felelgetése; a közbe-közbe csengetés; az olvasók halk pergetése; a buzgólkodók félhangos imádkozása; a térdeplők, ki-bejárók, beszélgetők által okozott zaj; a tömjénfüst stb. olyan misztikus lelki állapotot idéz elő, hogy mikor végre felizgatott kedélylyel a szabadba jutunk, úgy érezzük, mintha egy egészen más világból kerülünk volna Isten áldott napvilágára.

Nem vizsgálom a hazafelé igyekvők lelki állapotát és hogy mily mértékben társalogtak Istenükkel, mennyire nyugodtak meg és nyertek erőt, bizodalmat a további küzdésre, hogy minő erkölcsi oktatásban részesültek; hanem elvezetem a kedves olvasót az összes keresztény templomok legegyszerűbbikébe, az unitárius templomba, vasárnapi isten-tiszteletre.

Már huzzák össze a harangokat. Az ünneplőbe öltözött hivek mindenfelől jönnek s a templom köré gyűlve, várják az

utolsó kondításokat. Megszólal az orgona. Csendben, rendben vonulnak be az egyszerű, fehérre meszelt templomba s rendes helyeiket a padokban elfoglalva, megkeresik énekeskönyvükben a jelzett éneket és a kántor vezetése és orgona kíséréte mellett mindnyájan dallal dicsérik az Urat. Jön a pap. Fekete ruhás, komoly alakján szétterülve hullámszik az egyszerű fekete palást s a felállással üdvözlő hívők között a szószék melletti székében leülve, együtt énekel hallgatóival. Nehány versszak elénekélése és a közönség begyülése után felmegy a szószékre. Az orgona elhallgat, a közönség feláll, imára kulcsolja kezeit. Mélységes csendben száll a lelkipásztor fohásza ég felé, hálákat adva a Mindenek Atyjának, egy igaz Istenünknek a vett jótéteményekért, vigaszt, enyhületet kérve a szenvedőknek, bocsánatot a tévelygőknek, segítséget, áldást a mindennapiért küzdőknek, „Miatyánk, ki vagy a menyben Jöjjön el országod, legyen meg akaratod Tied az ország, hatalom, dicséret, dicsőség mindörökké. Amen.“ És mi nem látunk, nem gondolunk semmit, csak buzgó szívvél mondjuk magunkban utána az imát s mikor megzendül az orgona, olyan egetverő himnuszban öntjük ki hálátelt érzelmeinket, hogy megremegetnek bele templomunk cziczomázatlan falai.

Ujra mélységes csend. Minden szem és figyelem a szószékre irányul, hol nyitott bibliából olvassa a pap a beszéde alapjául felvett szent ígéket. A leülés által okozott kis zaj elmulásával áhitatos figyelemmel hallgatjuk a felkent ajkáról hangzó erkölcsi tanítást s a felállva hallgatott Miatyánk és rövid utóima után most már testileg, lelkileg megnyugodva csak akkor megyünk újra a szabadba, ha a befejező ének is véget ért.

Azt az emelkedett hangulatot, Istenünk, embertársaink, az egész mindeuság iránt visszanyert, megerősített hitet, bizalmat, szeretetet, mely a jó keresztény ember lelkét egy ilyen egyszerűségében fenséges isteni tisztelet után eltölti, azt leírni, ki beszélni nem, csak érezni lehet.

Hazafelé és otthon vissza-visszaszáll gondolatunk e magasztos érzéseinkre, a hallott szent ígékre, oktatásokra, vágyunk azokat még egyszer átélni s a honnmaradtaknak elbeszélve mindent, tanúságot teszünk arról, hogy az elvetett mag jó földbe hullott és már csirázik is.

Ilyen a mi templomunk, isteni tiszteletünk, vagy legalább ilyennek kell lenni, ha a gyakorlat által szentesített szokást megtartjuk.

Sajnos, hogy itt is áll a közmondás: „a hány hely, annyi szokás.“

A következő számokban néhány cikkben elmondom kedves olvasóinknak, mik a teendőink nekünk, hitbuzgó nőknek templomaink és vallásos szertartásaink körül; elmondom nézetemet a templomi éneklésről és imakönyv használatáról.

Vajha olyan jóindulattal vennék és munkálnának megvalósításán, a milyennel én leirom.

Raffaj Irma.

Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között.

Felolvasás a Dávid Ferencz-Egylet ülésén. (Folytatás.)

Ugyanez az ellenmondás a biblia elbeszélése és a tudomány tanítása között az ember eredetére vonatkozólag. A biblia elbeszélése szerint az első embert maga Isten teremtette, még pedig az első alkalommal egy emberpárt, férfit és asszonyt s ez emberpártól ered az egész emberiség. Az ember eredeti állapota a tökéletesség volt s az éden áldásait élvezte a nélkül, hogy résztvett volna az élet-halál harc komor és rideg küzdelmeiben. Azonban megízlelte a tudás fájának gyümölcsét, föllebbentette a saisi szent fátylat s ezzel kitaszította önmagát a paradicsom ingyen gyönyöreiből. Az ember teremtésének e történetére a már idézett vallástani kézikönyvnek ezek a megjegyzései: „A sztirás Istentől ihletett mű, melyben tehát költött dolgok valódiaknak feltüntetve nem lehetnek s így az ember teremtésének története sem lehet mese, mert mint valóban megtörtént dolog van benne elmondva. A sztirásnak *minden elbeszélését szószerint kell venni*, kivéve, ha átvitt értelmű magyarázatra maga a szentírás jogosít fel bennünket, miut pl. Krisztus példabeszédeinél. De mivel a teremtés elbeszélésénél ezt nem teszi, azért azt szószerint úgy kell értelmeznünk, a mint azt elmondja.“

Mit tanul ezzel szemben a tanuló a természetrajzi órán? Már a középiskolában is kap izelítőül abból a tanításból, a melyet legnagyobb eredménynyel Darwin hirdetett s utána egészen általános lett a természettudományokban. E tanítás szerint a növényi és állati élet felett a fejlődés általános törvénye uralkodik s az ember sincs alóla kivéve. Az élet ezernyi küzdelmei

között az életre való szervek, tulajdonságok megmaradnak, a többiek elpusztulnak. A megmaradtak aztán, a folyton változó körülményekhez és viszonyokhoz alkalmazkodnak, eredeti rendeltetésük módosul, változik, míg hosszú évszázadok során új fajok állanak elé, melyek a régiektől egészen elütő, különböző sajátságokat mutatnak. Így a fejlődés hosszú lánczában a mindig tökéletesedő fajok betetőzéseül előáll végre az ember, kezdetben ügyefogyottan, nélkülözve az állati élet fentartásához szükséges eszközöket is; de folyton küzdve s e küzdelmek között lassan az isteni rendeltetés tudatára ébredve, a kibontakozó anyagi, szellemi és erkölcsi tehetségek támogatásával felülemelkedve az egész teremtett világon, melynek koronájául van teremtve, míg végre előttünk áll egy Platon, Shakespeare, Petőfi vagy Goethe képében!

Mikor a tanuló ezt hallja, önkéntelenül is összehasonlitgatja a két képet. Mert ha ilyen kitéréseket nem engedünk is meg a tanítás menetében, de nem tilthatjuk s nem is jutna eszünkbe eltiltani tanítványainkat, hogy tudomást szerezzenek azokról az eredményekről, melyekben a természettudományi kutatás napjainkban oly gazdag s melyeket a gyors és élelmes napi sajtó oly nagy kedvvel és a valódi hivatás érzetével terjeszt, ismertet és népszerűsít.

A tanuló előtt áll két kép. A biblia, a dogma isten képére és hasonlatosságára teremtett embert mutat, felruházva az isteni tökéletesség jeleivel, a ki azonban bűnbe esik és bűne folytán lebukik e magaslatról; azután az isteni kegyelem és megváltás csodatételeire szorul. A természettudományok világításában úgy jelenik meg az ember, mint az állatvilág csúcspontja, kezdetben nélkülözve az isteni hasonlóság képét, de ellátva azoknak a feltételeknek, tehetségeknek csiráival, a melyeket a nehéz életküzdelem kifejt benne. Az élet ellen való ez a harca a fejlődés alacsonyabb fokán pusztán az anyagi, érzéki szükségletekért van, azokra szorítkozik; a haladás folyamán, kezdetben öntudatlan érzelmekben, később egész tudatos világossággal bontakozni kezdenek az értelmi és szellemi erők, ezek újabb és újabb szükségleteket s ezzel újabb módokat és eszközöket teremtenek az igények kielégítésére.

A két kép közül melyik felel meg inkább a dolgok természetes rendjének, a józan értelem követelményeinek?

És melyik felel meg inkább a jóra, igazra, nemesre törekvő, az akadályokkal a duzzadó erő birtokában bátran szembeálló ifjuság világnézetével? Bizonyára ez utóbbi!

Dr. Gál Kelemen.

(Vége köv.)

A budapesti Dávid Ferencz-Egylet közgyűlése.

A budapesti Dávid Ferencz-Egylet f. hó 10-én d u 6 órakor tartotta meg közgyűlését a tagok nagyszámu részvétele mellett a budapesti egyház papi lakában. A gyűlést Ürmössy Miklós elnök nyitotta meg magvas és vallásos szárnyalásu beszédével, melyben örömmel ismerte el a tagoknak az egyesület érdekében kifejtett lankadatlan hitbuzgóságát. Szépen kifejtette, hogy az egylet minden tagja átérezte a felelősség súlyát, mely vallásfelekezetiünkkel és a nagyvilággal szemben vállainkra nehezedett. Hangsúlyozza, hogy Egyletünk az unitarizmusnak bár szerény, de mégis életrevaló szervévé vált, mint fa ágán a levél. Találó hasonlatban fejtette ki, hogy a D. F. Egylet az unitárius szellem nagy és fényes épületének pitvarává lett, melybe mindenki beléphetett vallásos érzületének megsértése nélkül. Konstatálta, hogy az egylet egy évi működésével valóban sikert ért el. „Annál inkább elhihetjük, hogy siker koronázta működésünket — mondá — mivel szeretett főpásztorunk is kegyes volt ennek felemelő és buzdító szavakban utolsó felolvasó ülésünkön való megjelenésekor kifejezést adni.“ Végül az elnök mély meghatottsággal köszönte meg a választmány és a tisztikar működését. Különösen Józan Miklós titkárnak fejezte ki melegen fáradozásaiért az egylet köszönetét. „A tisztelendő úr áhítatos, megható imáiból a vallás élő szava csendült ki buzdítólag mihozzánk“ — mondá az elnök. Kifejezte egyszersmind az Egylet legmélyebb háláját és köszönetét a jelenlevő dr. Bedő Albertnek, a budapesti egyház gondnokának azért az áldozatkészségért, melylyel az egyház az Egyletet gyámolította.

Az elnöki megnyitó után Józan Miklós titkár tette meg hosszú és tömör jelentését az egylet évi működéséről és vezetesebb eseményeiről, melyek mindegyike, az egylet megalapításától kezdve az év végéig az egyesület ideális törekvéseiről tesz tanúságot. Örömmel értesültünk belőle, hogy a tagok száma a 160 at meghaladja. Ezután Dimjén Mózes pénztáros mutatta be az egylet pénztárának állapotát s ezzel kapcsolatban előter-

jesztette a második év költségvetését. Az egyesület tisztviselőikara iránt Bedő Albert fejezte ki legteljesebb elismerését.

Az alapszabály értelmében a választmányi tagok egy harmada kisorsolás alá esvén, választmányi tagokul ismételtlen megválasztották dr. Korchmáros Kálmánét, Perczel Ferenczet, Botár Jánost és másokat, míg a választmány új tagjai lettek: dr. Ürmössy Gyuláné, Nagy Miklós és Ujváry László.

Az egyesület a jövő év programjának keretében októbertől májusig, mint az idén havonként egy-egy felolvasást tűzött ki. Elhatározta egy évkönyv kiadását, melybe felveszi az ideai felolvasók munkáit s az Egyesület működéséről szóló jelentéseket. A munka az egyesület tagjain kívül egyházunk minden lelkészének ingyen fog megküldetni. Értékes munka lesz, a mennyiben tartalmazni fogja Boros György, Kozma Gyula, Perczelné Kozma Flóra, Bodnár Zsigmond, Hatala Péter és Vámbéri Armin munkáit. Bizonyára papságunknak élvezetes olvasmánya lesz.

A közgyűlés az Egyesület felolvasó gyűlésein működő résztvevőkhez köszönő irat küldését határozta el; Vámbéri Armin egyet. tanárt, a híres orientalistát tiszteletbeli taggá választotta. Nem felejtkezett meg az egyesület Bellovics Imre zeneigazgatóról sem, kit zenei közreműködéseért egy ezüstdal díszített, ébenfa karnagyi bottal lepelt meg. Erre a célra a dr. Ürmössy Gyula indította íven Perczel Ferenczné alelnök 20, Ürmössy Miklós elnök 10, Kozma Gyula alelnök 5, Buzogány nővérek 5, dr. Ürmössy Gyula, Török Kálmán, Botár János 4—4, Józán Miklós, Dimjén Mózes, Izsák Károly, Kaffka Ede, egy katolikus 2 2 koronát adományoztak.

A tagok a közgyűlés után kedélyes bucsuvacsorára gyűltek össze a Förster-féle vendéglő külön helyiségébe. Késő éjfélig maradt együtt a társaság. Ürmössy Miklós elnök lelkes szavakban mondott az egyesület tagjainak istenhózzádot az őszig. Köszöntőjében szépen fejtette ki, hogy az unitárius egyesületek mily nagy mértékben alkalmasok arra, hogy a társadalom különböző rétegeit magokhoz vonják a nélkül, hogy bárkinek is erőszak esnék vallásos lelkiismeretén. „Az unitarizmus az, — mondá — mely a dogmák misztikus kódéből a maga isteni, kristálytisztaságában tudja leszűrni, kiemelni, ragyogóvá tenni a hitnek amaz esszenciáját, magvát és üdvösségre vezető ihletét, mely nem sért senkit, de felemel mindenkit az Isten eszményének megtisztult és magazatos szférájába.“ Az unitárius társulatokat a vallásos szellemek reszpublikájának tekinti. — Lelekesült felköszöntőben ünnepelte ugyancsak az elnök egyesületünk nőtagjait s mint az egyesület „védő angyalát“ éltette az egy-

let alelnökét, Perczel Ferencznét. — Kozma Gyula alelnök zajos éljenzések közt mondott lelkes köszöntőt Bedő Albertre, a budapesti egyház gondnokára, kinek elődei mint maga is az egyház erős támasztéka. Egyletünk lelkes „Orpheus“-áról, a nagy zenetehetségű Nadler János tagtársunkról az elnök emlékezett meg szép felköszöntőben, megköszönve egyletünk érdekében kifejtett működését. Nadler meg is érdemelte ezt, mert összejöveiteink alkalmával s felolvasó üléseinken buzgó tevékenységével nagy élvezetet szerzett hallgatóinak.

... y . . . a

Unitárius mozgalmak külföldön.

Az angol unitárius testvérek mult év szeptemberi látogatása még mindig foglalkoztatja barátainkat. Egyik rendkívül érdekes eredménye annak a testvéri ölelkezésnek a Magyarországra iránt megnyilatkozó általános rokonszenvben észlelhető. Ha a mi derék honfitársaink, vagy a jó szomszéd osztrákok régi szokások szerint rágalmazzák a magyar nemzetet, ezek a lelkes magyar-barátok azonnal védelmére kelnek. Ebben a tekintetben — tudomásunk szerint — legtöbbet tett a látogatók férfi vezetője, Shrubsole ur. Ez az öreg rendű, de rendkívül tevékeny ur sokszor érdemök szerint bánt el a magyar-falókkal. Shr. ur tovább ment ennél is. Nagyban szónokolt és irt a magyar ipar támogatása és a magyar bor bevitele mellett. Valószínű, hogy rövid idő alatt több gyárat fognak alapítani hazánkban. Kolozsvárra posztógyár van tervezve. Ha ez létre jön, akkor székely leányaink és fiaink Bukarest helyett Kolozsvár felé veszik utjokat. Ők, akik a gyapot-fonásban és szövésben oly ügyesek, egy ilyen gyárban hamar otthon találúnak magukat s megtanulúnak a fonó és szövő székek kezelését.

Shrubsole ur közelebről meglátogatta Kolozsvárt s tájékozta magát a gyár ügyeiben. Több szívélyes üdvözetletet hozott magával a mult évi látogatóktól.

Blessley ezt írja: adja át legszívélyesebb üdvözetemet mindazoknak, a kik emlékeznek rám és mondja meg, hogy derék pátriárkájok, Dávid Ferencz, nagy inspirációjával jöttem haza, sokszor álmodozom arról a régi romról a dévai vár tetején, melynek falára azokat az emlékezetes sorokat irta. Már is sokat beszéltem az én porthsmouthi hiveimnek, a magyaroknak a szabadságért vívott vitéz harczeitól s a mig élek, nem szűnök meg folytatni.

A jelenről szólva, azt hiszem az a kirándulás az én életemnek egészen új lendületet adott, mert azóta jobb egészségben vagyok, mint azelőtt jó hosszú idő alatt.

Anthony lelkész Almondbury-ből ezeket írja: Örvendeni fogok, ha az én legszivélyesebb üdvözlőmet is kifejezi.

Boer kisasszony, ki a Channinghouseban tanul, a husvétii szünidőt nálunk tölti. Örvendek, hogy egy magyar iránt némi vendégszeretetet mutathatok, viszonzásul azért a nagy sziveségért, a melylyel minket Magyarországon mindenütt fogadtak.

Amerikából a Nők Egyesületének elnöke szivélyes üdvözlőjét küldi. Jövő számunkban a Nők világában fogjuk közölni.

Az angol unitárius Társulat titkára, Bowie Copeland ur örömmel jelentette be a Társulat májusi közgyűlésének, hogy a mult évi londoni nagygyűlésen a nemzetközi konferencián tartott felolvasások magyar nyelven is rövid idő alatt meg fognak jelenni. A Társulat évi jelentése így emlékezik meg erről a gyűlésről: a gyűlések által fölébresztett érdeklődés, valamint a gyűlések magasztos szelleme, a legvérmesebb várakozást felülmulata. Ebben az országban soha oly nagy és oly előkelő képviselői nem voltak együtt az unitárius gondolkozással és munkával rokonszenvezőknek. A beszédekből összeállított és kiadott könyvnek nagy forgalma volt és valóban méltó kifejezése annak a páratlan és lelkesítő gyűlésnek, a melynek hatása a szabadelvű vallás történetében páratlan.

Ámerikában és Angliában az ünnep csonkahetében folytak az évi nagygyűlések.

Az angol unitáriusok pünköstheti gyűlése Londonban kitünően sikerült. A vasárnapi iskolák ünnepélyével kezdődött. O'Hagan Lady volt az elnök, a ki a nagyszámu képviselőket megvendégelte. A társulathoz 28 vasárnapi iskola tartozik, 3.726 tanítóval és 34.076 tanulóval, kik közül 9.200 16 éven felüli. Felolvasást többen tartottak. Igen érdekes és nagybecsű volt dr. Drummoadnak a Manchester Colleg. igazgatójának felolvasása a Christologiáról.

A Brit és külföldi Unitárius Társulat gyűlése nagyon népes volt. A gyűlés örömmel vette tudomásul a püspök ur jelentéséből a londoni nemzetközi unitárius Conferencián tartott

beszédék és felolvasások kiadását. A közgyűlés egyhangu határozat alapján meleg üdvözlét küldi Amerika, Australia, Belgium, Canada, Cape colonia, Dánia, Franciaország, Németország, Hollandia, Magyarország, Irland, India, Olaszország, Uj-Irland, Svédország és Skócia országokban levő levelező tagjainak. Magyarország részéről újból is megválasztott levelező tagjai: Ferencz József püsp., dr. Boros Gy., Kovács János.

Indítvány.

A Dávid Ferencz egyletnek buzgó és lelkes tagja, Ujvári László, az egyleti vagyon gyarapítása érdekében *indítványozza*:

Gyűjtsön minden lelkész minden hivatól *napi egy fillért*. A 70.000 lélekből csak 40.000-et véve számításba csak egy év alatt, még pedig egy évben csak 300 napot számítva, egy ember adna 300 fillért s így összegyűlne 12,000.000 fillér, vagyis 120.000 korona, ami oly tekintélyes tőke lenne, hogy az Egylet működését rendkívül föllenditené.

Az eljárás egyszerűsítésének számtalan módja van. A 300 fillért 12 havi részre osztva, egy óra esnék 25 fillér, tehát 12 és fél krajczár, mely összeget minden ember, még az egyszerű napszámos is megadhat. Azt hisszük, hogy mindenik lelkész ur szívesen vállalná magára a begyülő fillérek kezelését.

Ebből az összegből lehetne segélyezni szegény tanulókat, ruházni az árvákat, gyógyítani a betegeket. Ime a Dávid Ferencz Egylet perselyének leggyorsabb megoldási módja.

Budapest, 1902.

Ujvári László.

Ehhez az indítványhoz, a könnyebb és biztosabb megvalósítás kedvéért azt a javaslatot csatoljuk: minden unitárius határozza el, hogy minden hónapban félretesz a Dávid Ferencz Egyletnek 10 fillért s azt addig folytatja, a míg együtt lesz 300 fillér s azt beküldi akár a lelkészhez, akár a Dávid Ferencz Egylet pénztárába Kolozsvárra. Mi az Unitárius Közlönyben számszerint fogjuk nyugtázni az adományfilléreket. E fillérekből egy sem költhető el, hanem tőkésitendő mindaddig, a míg olyan összegre nő, hogy a segélyezés megkezdhető. A segélyezés módozatai alapszabályban lesznek körülírva. Nyilván való, hogy akinek kedve van rá, a 300 fillért egyszerre is beküldheti.

Szerkesztő.

Régi dolgok.

János Pannonius (Cesinge János) pécsi róm. kath. püspök, Mátyás király kortársa és barátja műveiből e két epigrammot emlékezetnek okáért közlésre beküldötte lapunknak egyik olvasója. Elég időszerüleg érkeztek. Magyar fordításban így hangzanak:

Epigr. CCXLVI.

Már a szárnyas idő a letűnt négyszáz s ezer évhez
Egyre forogva körül négy tizedt ad vala még, (1440)
Hogy mident bíró s fentartó égi atyánknak
Szeplőtlen szüztől egy fia megszületék.
Könnyebben leled üdvöd most meg, fényes egekbe
Most e silány földről a kapu tárva vagyon.
Nemzetek éjszokról, délről, a keletről s messze nyugatról,
Mind a kiket Taurcis és Tagus árja körít,
Róma felé tartnak; mind az egész föld erre özönlik
Még az uton sem fér ennyi ezer tömeg el.
Vajjon e balga hitükből hasznuk lessz-e, ki tudja?
Amde a pápának, hogy leszen, azt tudom én.

Epigr. CCXLVIII. Ab eodem.

Hispánok, gallok, szláv, németség s a magyarság,
Kulcsviselő Péter szent küszöbére siet.
Kincseket, oh balgák, mért visztek e dús olaszoknak?
El kell üdvötökért hagyni saját honotok?!

Irodalom.

Sokféle szükségünkhöz alkalmaztatott könyörgések. A XVIII-ik száz nagynevü püspökének Szentábrahámí Mihálynak ily czimü imádságos könyvét „Imák mindkét nembeli hívek számára“ átdolgozta és ujakkal bővítette Csifó Salamon és kiadta Stein János. Főt. püspök úr látta el ajánlattal, melyben azt mondja: „E könyvben azóta sok kegyes lélek találta meg s találja meg népünk nagy része ma is lelki*szükségükhöz képest saját érzelmeinek és gondolatainak Isten elébe terjesztése módját. E könyv már évek óta elfogyván, új kiadása bizonyára szükségét fog pótolni.“ Megrendelhető Stein Jánosnál 2 koronáért.

Péterfi Tamás a termékeny népies író közelebből egy új könyvet adott, ki: Góbéságok, kaczagtató székelyhistoriák és elbeszélések. Ára 2 kor. A ki szereti az igazán törül metszett székely tréfás beszédet, ebben a könyvben megtalálja.

Egy pár szó az őszi urvacsora idejéről.

Mélyen tisztelt Szerkesztő ur!

Egy szomszéd községbeli szász nemzetiségű iparossal volt egy kevés szerződési ügyem, s miután a dolgot nyélbe ütöttük, még egy kevés ideig együtt maradtunk. Távozása előtt nevetem feljegyezve, azt mondja, hogy ugyebár református pap vagyok?

— Nem! feleltem — én *unitárius* pap vagyok!

— Unitárius?!... Hát az micsoda? kérdezi nagy meglepetéssel.

Valóban hámulatba ejtett engemet is e csodálkozással teljes kérdés; azonban igyekeztem őt felvilágosítani vallásunkról, s felsoroltam röviden hitünk főbb elveit, mire azt feleli, hogy ev. luth. vallásu létére ő is éppen ezeket vallja, s tulajdonképpen az ők vallásuknak is ez az alapja. Hát mégis miben állhat a két vallás közti különbség?

A mint azokat felsorolom, s köztük megemlítem az *urvacsora* kérdését is, azt kérdezi, hogy mikor veszünk mi urvacsorát?

— Felsorolom, hogy karácsony, husvét és pünköst első napján s még Szent-Mihály vasárnapján.

— Hát Szent-Mihály oly nagy jelentőséggel bír az unitáriusok előtt, hogy — bár mellőzik a szentek imádását — e napon urvacsorát vesznek?

— Nem Szent-Mihály emlékéért veszünk mi ekkor urvacsorát — válaszolám — mert mi csakugyan szentté avatott embereket nem tisztelünk, s még kevésbé imádkozunk hozzájuk, hanem ez az az időpont, melyben hálaadó isten-tiszteletet tartunk régi gyakorlat szerint az évi termények elvételéért, s ezt ünnepélyessé tesszük az által, hogy urvacsorát is veszünk.

— De hiszen ekkor még nem takarítottuk be — különösen itt Erdélyben — az év minden terményeit, s a még künnlevőkért mikor mutatják be a hálaáldozatjokat?

— Ezt teljesíthetjük mi urvacsora vétele nélkül is bármely vasárnapon s bizonyára minden egyes áldás elvételéért az igaz keresztény külön is mond hála-imát; különben is a valódi hálaáldozat nem szorítkozhatik csupán egy időpontra, mert az emberek folytonos imádkozás által nem róhatják le Isten végtelen gondviselése iránti hálájokat!

Ezzel véget ért beszélgetésünk, s az én emberem távozott. Hogy minő fogalmat alkothatott ő vallásunkról, isten-tiszteletünkről csekély felvilágosításom után? Nem tudom... de utóbbi kérdésével újabb életre keltette korábbi gondolatomat, melyet éppen ez ügyben óhajtottam magam is a nyilvánosság elé bocsátani.

Többször hallottam már saját hitfeleinknek is azt a nézetét, hogy czél- és alkalmoszerűbb lenne őszi urvacsora vételünket, hálaadó isten-tiszteletünket, későbbi időre halasztani, a mikor már vége szakad évi munkálkodásunknak. Időpontul többen említették Szent-Márton napját. (nov. 11.)

Van egy olyan nap, melynek emlékét kegyelettel őriz minden unitárius ember, mely napon a legtisztább áldozattal lett megpecsételve az unitárius hitelv: és e nap Dávid Ferencz halálának évfordulója, *november 15-ike*.

Ha az egész kereszténység Jézus emlékezetének áldoz az urvacsora vétele által; ha e cselekmény alkalmat szolgáltat arra, hogy felelevenedjék a kebelben a hitnek csodákat mivelő ereje; ha mindannyiszor újabb lelkesültséget meritünk keresztényi magasztos hivatásunk betöltésére; ha Jézusnak halálával megpecsételt hite, vallása ad nekünk is életet: miért ne tennők a reá való megemlékezésnek ünnepévé azt a napot, melyen unitárius hitelvünk ama vértanu halálával pecsételtetett meg, kinek feukölt tiszta gondolkozása, erős hite, Jézus evangéliumának világos tiszta értelmezése és e mellett való rendíthetlen kitartása adott életet e vallásnak!?

Ez a nap véleményem szerint valóban megfelelne a hálaadó ünnep magasztos hivatásának. Vallásunkhoz, hitünkhöz való ragaszkodásra, tiszta meggyőződésünk mellett leendő kitartó küzdelemre Jézussal és a vértanuk ezreivel a mi vallásalapítónk is vonzó példa gyanánt lenne előnkbe állítva. A földi javak, a test tápláló eledele megadásáért bemutatandó hálaáldozatunk mennyire fűségesebbé, lélekemelőbbé, lenne reánk nézve, midőn együtt mondanánk hálát Istennek ama bölcs szeretetéért, hogy állított elő férfit, ki Jézus vallását a maga egyszerű tisztaságában hirdetve, azt újabb életre keltette, s abban nekünk — az unitárius hitelv követőinek lelki táplálékunkat is bőv mértékben biztosította.

Tervemet ezen kérdésekben vagyok bátor e lap olvasó közönsége elébe bocsátani:

1. Czél- és alkalmoszerűnek tartják-e, hogy a Szent-Mihály vasárnapján tartani szokott hálaadó isten-tisztelet november 15-ét megelőző vasárnapra, vagy ha ez éppen vasárnapra esnék: e napra tételnék át?

2. Véleményezik-e, hogy ily értelmű határozat hozatal végett egyházi főhatóságunk elébe javaslat terjesztessék fel?

Ütő Béla unitárius lelkész.

(E fontos kérdésben a véleményeknek szívesen adunk helyet. *Szerk.*)

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Kormányképviselő.** A főgyimnásiumban junis 16—18 napján tartandó érettségi vizsgálatra kormányképviselőül a vallás és közokt. minister ur kinevezte dr. Gotthárd Zsigmond vallás és közokt. ügyi ministeri titkárt. Az érdekelték a kormányképviselőket mindig bizalommal fogadták, de most örömet keltett az a hír, hogy Gotthárd van kinevezve, mivel ő főiskolánk növendéke, közöttünk való és a ministeriumban azt a helyet tölti be a melyen a néhai derék Buzogány Aron sok éven át büszkesége volt egy. házunknak. Isten hozza hozzá körünkbe Dr. Gotthárdot!

— **A tatárjárás** nem volt oly nagy csapás a hazán, mint a pálinka-ivás. Az elvonult fejünk felett és kihevertük nagy nehezen. A pálinka berágja magát a gyomorba, megrontja a vért, kiül az arcra, elrutítja az Istenképére teremtett egész embert. A szeretet nevében cselekszik, a ki inti és megmenti embertársát a pálinkaivástól. A székely nemes vér is ég, pusztul ettől a pokoli tüztől. Mentőkre volna szükség. Orvosilag be van bizonyítva, hogy a szeszes ital miatt:

elvész a kitartó tes'i munkaerő,
elvész a kitartó lelki munkaerő,
elvész a nagy és erős hidegnek ellenálló erő,
elvész a nagy és erős meleget eltűrni tudó erő,
megnő a ragályos és vészes betegségekre való hajlandóság.

Az iszákos embert könnyebben elpusztítja az influenza, a tüdőgyulladás és a tüdővész. (A kételkedő forduljon házi vagy járási orvosához.)

— **Jóltevők emléke.** Kollégiumunk ifjusága és tanári kara lelkes ünnepélyt rendezett május 10-én a jóltevők emlékére. Ez alkalommal Bölöni Farkas Sándornak, a híres éjszakamerikai utazónak alakja volt az emlékezés központja, az ő szobrát koszoruzta meg az ifjuság, jótéményei, nagyratörő munkássága iránt érzett hálája és kegyelele jeléül. Az ünnepély Kozma Ferencz isk. felügyelő gondnok nyitotta meg, szép és lelkesítő szavakban emlékeztet meg egyházunk nagyjairól, kiknek áldozatkészségén építgetjük tovább szeretett vallásunknak anyaszentegyházát s akiknek szellemét és emlékét legdrágább kincsünk gyanánt kell őriznünk. Az ifjuság ének- és zeneszámai közben két emlékbeszéd szolt a jóltevők érdemeiről, egyiket Sándor Gergely III. év. papn. mondta, inkább általánosságban s szónoki hévvel és lelkesedéssel emlékeztet meg az ünnepelt nagyokról, míg dr. Kiss Ernő gimn. tanár első sorban a B. Farkas Sándor alakját méltatta. Örömmel és elismeréssel kell adoznunk dr. Kiss Ernőnek gyönyörű rajzáért, melylyel hazánknek és egyházunknak ezt az érdemes nagy emberét, ki Kazinczy, Döbrentey, majd Széchenyi és Vesselényi barátságától és elismerésétől kísérve oly önzetlenül szolgált, méltányolta. Értekezése iskolánknek az évi értesítőjében meg fog jelenni. Az emlék-ünnepély azzal végződött, hogy az ifjuság és a tanári-kar kivonult a B. Farkas Sándor sírházhoz, hol szép emlékmű áll a nagy ember porai fölött, melyet az ifjuság Szathmári Miklós VIII. oszt. t. szép beszéde kíséretében szintén megkoszoruzott. — p. d.

— **A belső emberek nyugdíjintézete** szabályait a mult évi egyházi Fő-Tanács kiadta volt egy bizottságnak, mely az egyházkörök képviselőiből alkittatott. A bizottság május 21-én Kolozsvárt gyűlést tartott Kozma Ferencz tanfelügyelő elnökefe alatt. Előadó volt dr. Boros György. Jelen voltak: Gvidó Béla, Kelemen Albert, Kisgyörgy Sándor, Ozsváth Gábor, Raffaj Domokos eszperesek, Csifó Salamon, Gyulay László, Mózes András, dr. Veress Vilmos. Távolmaradásukat igazolták: Ajtai János, Németh István. A bizottság egy egész napig tartó, mély és beható tanácskozás alatt megállapodásra jutott és azzal a gondolattal oszlott szét, hogy e nagyfontosságú ügy most már megelégedésre fog lebonnyolittatni a jövő Fő-Tanácsn, hova terjesztetni fog.

— **Kolozsvári unitárius kollégium k nviktusi alapjára tett újabb adományok:**

Nagy Miklós gyógyszerész, Bánffy Hunyad	20	Kor.
György János ünyvédjelölt, Szászváros	10	”
Felner Ferencz, Budapest	20	”
Perczel Ferencz, Budapest	25	”
Fest Jenő, Budapest	2	”
Décsy Károly, Lőcse	2	”
Deák Farkas, Budapest	3	”
Imreh József, főszolgabíró Nagy-Enyed	100	”

E közlemény összege 182 korona

Hozzáadva az 5-ik számban közölt 1836 koronához, az eddigi adakozás: 2018 korona. A volt osztálytársak vegyék szives figyelembe, hogy az új tanév ideje közel van. Mily jó lenne, ha akkorra bár egy teljes (4000 kor.) alapítványt összehozhatnánk! Kolozsvár, 1902 május 27. Nagy Gyula tanár, az osztálytársak alapjának pénztárnoka.

— **Templomszentelés.** A gagi egyházközség régi temploma helyett újat épített nagy költséggel és a hivek áldozatkész lelkes buzgóságával. Most már fölavatni készül és erre főtiszt. Ferencz József püspök urat megnyerte. Az ünnepély június 3-ik vagy 4-ik vasárnapján fog lenni a közeli és távoli hivek jelenlétében. Ritka s azért nagy alkalom lesz ez a székely unitáriusoknak. Főpásztorukat fogják hallani és tiszteletük s szeretetük jeleivel elfogják halmozni. A főpásztor a köri esperessel, tisztelendő Raffaj Domokos ural, a vasárnap reggeli órákban fog felvonulni Ujszékelyről Gyagya. Utközben alsóboldogaszonyfalvi, keresztalvi, csekefalvi, szentábrahámi hiveit fogja látni.

— **Nemzeti ünnep Szentgericzen** Május 2-án a szentgericzei állami iskola tantestülete hazánk 1006 éves fennállásának emlékére szép ünnepélyt rendezett. Dél előtt 10 órakor a helyi nép és vidéki számos család részvétele mellett isteni tisztelettel vette kezdetét az ünnepély. Úr...össy Kálmán unitárius lelkész, gondnoksági elnök, költői imája, mi nem egy szemből könnyeket csalt, nyitotta meg azt Az iskolai növendékek alkalmi szavalata, az ottani „E. M. K. E.“ vegyes da kör szabatos éneke, valamint Varga Lajos alkalmi beszéde, a több százra menő hallgatóságot egy hazafias e zmkkel teljes örömműnep kimoshatlan emlékeivel engedék távozni. Ezt este 1/2 8 órakor gyermekszínház követte, mit a község kiváló szorgalmu tanítónője, Hienz Regina az iskola leánynövendékeivel adott elő. „A levél“, „A gyűrű“, „Ne ítélj mások felett“, „Hushagyó kedd“ című szindarabok meglepő szabatos előadása s a közben bemutatott „A fonóban“ és „Jön a tanítónő“ élőképek, taps és szünni nem akaró éljenzéssel jutalmazták a munkás tanítónőt s kedves növendékeit. Fűszerezte az előadást 3 darab népdal duett is. A fényesen sikerült ünnepély az iskolai könyvtár javára 36 korona 20 fillér tiszta jövedelmet hozott. Sz T.

— **Unitárius isten-tisztelet Nagy-Enyeden és Tövisen.** Tiszteletes Gál Miklós t.-szentgyörgyi lelkészünk Nagy-Enyeden pünkösd második és tiszteletes Mózes Mihály abrudbányai lelkészünk Tövisen pünkösd harmadnapján urvacsoaraosztással egybekötött isteni tiszteletet tartottak mindkét helyen 30—35 között váltakozó számban megjelent hiveknek. N.-Enyeden a filia eddigelő keves gondozásban részesült s a hivek együttérzése a szentlélek napján nyilvánult, mert beszólgáló buzgó lelkészünk igen szép és tartalmas, szivreható ünnepi beszédét 30-an hallgatták s ezen alkalommal az unitárius növendékek konfirmáltak is. Jövőre nézt az isteni tisztelet után végzett megbeszélés szerint az erősebb szervezkedésre, a filiának az isteni tiszteletekhez és különösen az urvacsoara osztáshoz szükséges kelyhek és egyéb tárgyak beszerzésére intézkedés történt. Jó volna, ha egyházi főhatóságunk is közbelépne, hogy beszólgáló lel-

készünk, a ki egyszermind feyintézeti lelkész is, az államtól nem 80 k., hanem 800 k. segélyt nyerhetne, melyre a többi egyházak lelkészeihez hasonlóan jogosult is volna. Ezen részre azonban a megbeszélésnek további intézkedés és figyelem tárgyát képezendi. — Tövisen lelki gyönyörűséggel élveztük az isteni tiszteletet azért is, mert az azon alkalomra átengedett ev. ref. templom zúfólásig megtelt s urvacsorával még más hitfelekezetűek is éltek. Ez mutatja a hatást, melyet buzgó és fáradságot nem ismerő lelkészünk tett a hivekre, gyönyörűen kidolgozott egyháztörténeti és történeti vonatkozásu hazafias jelleggel ékeskedő beszédével, mely a mi igaz, hazafias felfogásunkat szent vallásunk hitelveinek összeegyvezetésével hirdette s így azt bármely felekezethez tartozó egyén meghallgathatta. Sok ily lelkes papot a szórványok számára s akkor hiszem, hogy a fényes csábitgatások, téritgetések álnok legyverei sem üthetnek rést az egy igaz Istent imádók hitbéli meggyőződésén! Ez alkalommal önként eszembe jut Unitárius Közlönyünkben a mult években föltett kérdésekre adott feleletem, hogy jó volna, ha a körpapság eszméje már testté is válnék, mert nem kívánhatjuk kiváló buzgósága és hivatása mellett sem papunktól, hogy három napi ut fáradaimai minden viszonzás nélkül — csakis saját költségének szaporításával — maradjanak! Nagyenyed, 1902, május 24. Imre h Józset, főszolgabíró.

— **Hova járnak templomba?** A mai világban minden kis dolog nagyobbnek látszik, minden puskalövés ágyulövésnek hallszik. Azok a buzgó hivek, a kik templomunkat szorgalmasan látogatják, kérdezve kérdik, hol lehetnek azok, a kiket soha sem látnak a templomunkban? A kerdezősködéssre többször hallottuk azt a választ, hogy Szent-Antalhoz járnak, sőt ennek a néhai megboldogult kegyes férfinak ezüst meg aranyfilléreket dobálnak a perselyébe, mivelhogy azután ő „szentsége“ teljesíti kívánságukat. A nélkül, hogy ezt a középkori hiszékenységet bírálgatnók, kérjük azokat, a kiket illet, vegyék eszökbe az evangyeliumnak ezen sorait: Vivé az ördög Jézust egy nagy magas hegyre és megmutatá neki a világnak minden országait és azoknak dicsőségét és monda neki: mind ezeket néked adom, ha leborulva tisztelendesz engemet, és monda neki Jézus: eredj el sátn, mert meg vagyon írva: a te uradat Istenedet imádjad és csak őtet szolgáljad. (Mát. 4. r. 8—10.)

— **Kirándulás.** Főiskolánk 35 növendéke, 4 tanár vezetése mellett, érdekes tanulmányi kiránduláson vett részt. Folyó hó 13-ikán este indultak el Petrozsényba. Itt megtekintették a kőszénbányákat s az üzemi felszereléseket. Innen a szurduki szoroshoz rándult ki, melynek vadregényes szépsége elragadta figyelmét. A határon a román vámhivatalnok udvarias szívességéből betekintettek Romániába. Visszatérve elénekelték a szózatot. 15-én a gyalári vaskőbányákat szemlélték meg, honnan Vajda-Hunyadra tértek vissza. A lovagvár és vaskohótelepek meg szemlélése után egy kegyeletes kötelességét róttá le az ifjúság: kivonult a temetőbe Űrmösi József papnövendék imája után megkoszoruzta Koncz Judit, iskolánk jótévéjének sirját. Vajda-Hunyadról Dévára ment a társaság, de utközben megnézte a piskin honvéde mléket. A dévai vár meg szemlélése után péntek éjjel hazatértek. A kirándulás rendkívül tanulságos volt s ifjaink sok ismerettel s tapasztalattal tértek vissza, miért dr. Nyiredi Géza vezető tanárt illeti az elismerés. — t. e.

— **Alapítvány.** László Péter és neje Tiboldi Judith, felejtethetlen két leánygyermekök: Anna és Zsuzsánna gyászos elmulások még mindig fájó sebéit azáltal vélték enyhíteni szívöknek, hogy megboldogult két leányoknak emlékére 200 (kettőszáz) koronás alapítvánnyal „H a r a n g a l a p o t“ létesítettek egyházunk kebelében. A jótékony szív és áldozatkész lélek ezen cselekedete legyen enyhítője a szív fájdalmanak. Alsó-Siménfalván, 1902. május hó. Kibédi Ferencz, egyh. gondnok. V a r g a Dénes, unitár. lelkész.

— **Nyilvános köszönet.** A magam, hiveim s a most confirmált 18 növendék nevében fogadja nagyságos Zsakó Istvánné urasszony hálás köszönetemet ama 18 drb konfirmációi emlékkönyvért, melylyel növendékeimet megajándékozni kegyeskedett. A szives jóakarata nál, melynél fogva az ajándéki küldve lett, csak az öröm volt nagyobb, mit az ajándékkal meglepett gyerekek tanusítottak, Alsó-Járában, 1902. május 17-én. Székely András unitár. lelkész.

— **Az árkosi egyházban** a lelkészi állásra választás volt. Végh Mihály ravai és Göncz Mihály laborfalvi lelkészek kevés külömbséggel egyenlő számu szavazatot kaptak, de a választás szabálytalannak találtatván, a főt. püspök ur megsemmisítette.

— **Nyilvános köszönet.** F. évi április hó 15-én elhalt özv. Gyenge Jánosné. szül. Kisgyörgy Borbára buzgó egyháztagunk, a nagyajtai unitárius egyházközség „Kepeválsági pénzalapja“ javára végrendeletileg 20 koronát hagyományozott. Legyen emlékezete áldott s nemes példaadása buzdítson sokakat áldozatra. Nagy-Ajta, 1902. május hó 11. Lófi Odön, lelkész.

— **Szigethi Mózes** városi polgár, életének 73-ik, boldog házasságának 52-ik évében, április hó 29-én megszűnt élni. Népes család gyászolja.

— **Finta Jolán** folyó hó 22-én reggel 6 óraker, életének 43-ik évében rövid, de kínos szenvedés után elhunyt Tordán. Nyugalma legyen csendes!

— **Gazdakörök gazdák vagy földmivelők szövetsége** f. évi június 12-én, csütörtökön d. u. fél 4 óraker Budapesten a vármegyeház disztertermében értekezletet tart, melyre ezuton is meghívja a lelkész, tanító és jegyzőket

A székely mentő munkához tartozik az a lelkes törekvés is, amelyben az alsósiménfalvi székelyek elindultak. Olvasó- és önképzőkörüknek, mely már 1837. óta áll fönn, Otthont akarnak építeni. Lapunk olvasói, a D. F. E. tagjai nagyon üdvös munkát végeznek, ha a siménfalvi székelyeknek segítnek „Otthonuk“ megépítésében.

— **Szakvizsgálat** tartatott a hittani intézetben május 28-án. Adámossy Gábor jeles eredménnyel vizsgázott s a főt. püspök ur Hódmezővásárhelyre lelkészszé fogja kinevezni.

— **Pályázati hirdetés.** A kolozsmonostori m. kir. gazdasági tanintézet konviktusában az 1902—1903. tanévben betöltendő 8 állami alapítványi ösztöndijas (ingyenes) helyre ezennel pályázatot hirdet. Ezek a helyek a tanintézetbe belépő 1-ső éves hallgatóknak vannak első sorban fentartva és azokat az alapítvány értelmében kizárólag csak az erdélyrészi megyékben született, iskolai tanulmányaikat jó sikerrel végzett vagy ontan ifjak nyerhetik el. Az ösztöndíj áll: teljes élelmi ellátásból, az intézetben lakásból, fűtéssel és világítással, ágyneműkkel és ezek mosatásával és betegség esetén ingyenes gyógykezelésből. A bélyegmentes folyamodványhoz melléklendő: 1. Iskolai bizonyítvány legalább 6 gymnasiumi, reálistkolai vagy polgári iskolai os tályról vagy a kereskedelmi iskola (akadémia) végbizonyítványa. A kik 6-nál több osztályt végeztek vagy érettségi vizsgát tettek, előnyben részesülnek. A folyamodványban felsorolandók a folyamodó illetőségi helye, szüleinek állása, tartózkodási helye, testvéreinek száma és kora, továbbá, hogy árva-e vagy nem. A folyamodványokat a földmivelésügyi m. kir. miniszter ur Ó nagyméltóságához czimezve f. év július hó 15-éig a m. kir. gazdasági tanintézet igazgatóságához, Kolozsvár, kell benyújtani.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A lelkész kör közgyűlése. Abból a ritka szerencsés alkalomból, hogy a főt. püspök ur a kereszturi egyházkörbe megy a gagyi templom fölszentelésére, az unitárius lelkész kör az ünnepélyt követő hétfőn gyűlést fog tartani Székely-Keresztur a főpásztornak, mint a lelkész kör elnökének vezetése alatt. Teendőink a nyári tanítás körül: Miről és hogy prédikáljunk? Helyzetünk a mai felekezeti viszonyok között. Kiszórtan élő hiveink gondozása a hasonló fontosságú kérdések lesznek megbeszélés tárgyai. Remélni lehet, hogy mindenik körből számos lelkész fog résztvenni ezen az értekezleten.

Az egylet pénztárába f. é. márczius 23-tól május hó 26-ig rendes tagsági díjat fizettek: Kovács Sándor Sz.-Sámson, Bedő Sándor Segesvár, 902-re, Bíró Izsák Segesvár, 901—902-re, Röschner Valéria, Mikó Pálma N.-Bánya, Marossy Ferencz S.-Szt.-György, Berde István Szolnok, Sárdi Lőrincz Kolozsvár, 902-re, Haller Rezsóné Kolozsvár 901—902-re, Bedő Dániel Kolozsvár, Buzgánv József Lupeny. 902-re, Deák Farkas Budapest 901—902-re, Nagy Elemér Csáktornya, György János Versecz, 902-re, Kovács Lajos Csik-Szereda 890-re.

Előfizetői díjat fizettek: Kiss János M.-Telegd, Sikó Géza Medgyes, Sándor Jenő Kolozsvár 902-re, Tornyos Ödön Budapest 98-re, Ferencz Gyula Gyula 900—902-re, Ferenczy József V.-Hunyad, Nagy Miklósné Bánffihunyad, Nagy Iván Losoncz, Koronki János Sóvárád, Balogh József Debreczen 902-re.

Alapítói díjat fizetett Ádámosy Ferencz Deésakna.

Az udvarhelyköri f. e. pénztárába fizettek: Unitárius Egyh. község, Ajtai János, Ajtai Jánosné, Péterfi Áron, Péterfi Áronné, Kriza Sándorné, Tary Irén, Barra Lajos, Hermann Károly H.-Almás, Unitárius Egyh. község, Olvasókör, Demeter Dénes, Demeter Dénesné, Kelemen Lajos H.-Karácsonfalva, Tibáld József, Tibáld Józsefné, id. Deák Mózes, ifj. Deák Mózes, Benedek András H.-Ujfalu, Péter József Zombor, Unitárius Egyh. közs, Olvasókör, Kisgyörgy Sándor, Kisgyörgy Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa, Kiss Tamás, Kiss Vilma, Tarcsafalvi Albert, Tarcsatalvi Albertné, Máthé János, Máthé Jánosné, Sándor Mariska Vargyas, Pál Miklós Arad, Unitárius Egyh. község H.-Oklánd, Benedek Imréné, Gidófalvi Benedekné, Pál Jánosné, Pál Ferencz, Pál Ferenczné, Deák Lajos, Bedő József, Sándor Márton, Bekő Mihály, Egyed Albert, Pollák Ignác H.-Oklánd 1902-re, Sándor Gergelyné Derzs, Sándor Gergelyné Abásfalva, Lőrincz Mózes Csik-Gyimes, Gidófalvi Benedekné Oklánd, László Károly H.-Szt.-Márton, Vass István H.-Szt. Péter, Olvasókör H.-Karácsonfalva, 1901-re Sándor Gergelyné Derzs, Sándor Gergelyné Abásfalva, Lőrincz Mózes Csik-Gyimes 1900-ra, Baczó Dénesné Bágy 1902-re. (Előző részét lásd az áprilisi számban.)

Az aranyostordaköri f. e. pénztárába fizettek: Lőrinczy Sándor Torda 901-re, Pálfi Máté Bágyon 901—902-re, Létay Domokos Sinfalva, Csegezy László Torda 902-re, dr. Balogh György Torda, 901—902-re, Molnár János Torda 901-re.

A kereszturkői f. e. pénztárába fizettek: Göncz Károly Sz.-Miklós, Fazakas Dénes Gagy 901—902-re, Barabás Lajos Sz.-Keresztur, Simon Zsuzsa Martonos, Burszán Lajos Fiafalva, Gábor János 193. sz. órház, Incze Dániel M.-Zsákok, id. Tamási József K.-Solymos 902-re, Onképzőkör F.-Váralja 97—902-re.

A Nők Világa czéljaira ajándékozott: Röschner Valéria, Mikó Pálma, N.-Bánya, Simon Zsuzsa Martonos 2-2 k., Bedő Dániel Kolozsvár 3 kor. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 902. május 20

Gálfi Lőrincz, pénztárnok.

— **A t. egyleti tagok és eiőfizetők** sziveskedjenek egyleti tartozásukat befizetni, az első félév lejárata előtt, mert különben Egyletünk nem lesz abban a helyzetben, hogy föladatait teljesitse.

Szerkesztői izenetek. Egy szegény szülőnek. Helyt. Miután lakását nem közölte, ezen a helyen írjuk a következőt: a konfirmáció emlékkönyvbe a lelkész ur nem azért nem írta be a nevét, mivel az ön gyermeke szegény. Erről szó sem lehet. Tudomásunk szerint a többi konfirmálókéba sem írta be „hivatalos elfoglaltsága“ miatt. — **Fiatal orvos.** Köszönjük A Nők Világa közelebbi számában adni fogjuk a jó tanácsokat.

TARTALOM: Betegen. (Költemény.) Rédiger Géza. — Jézus vérokoni. Grátz Mór. — Falusi temetésen. Pap Domokos. — Templomunk és Isten-tiszteletünk. Raffaj Irma — Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között Dr. Gáll Kelemen. — A Budapesti Dávid Ferencz Egylet közgyűlése — Unitárius mozgalmak külföldön — Inditvány. Ujvári László. — Régi dolgok. — Irodalom — Egy pár szó az őszi urvacsora idejéről. Utó Béla. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium-készítő

KOLOZSVÁRT, a városház mellett.

Etvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Etvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát. nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

Etvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, ugy helyben, mint vidéken. Vüléki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésekre azonnal válaszolok.

Miert továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve,

maradtam tisztelettel ***Csintalan Gyula.***

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.